

ÚTMUTATÓ

FORDÍTÁSI és TOLMÁCSOLÁSI KÖZBESZERZÉSEK
KIÍRÁSÁHOZ és ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Készítette a Professzionális Fordításszolgáltatók Egyesülete

..... TARTALOMJEGYZÉK

AZ ÚTMUTATÓ CÉLJA	3
A FORDÍTÁSI ÉS TOLMÁCSOLÁSI IGÉNYEK FELMÉRÉSE	4
A PÁLYÁZATI KIÍRÁS	5
A FELTÉTELEK MEGHATÁROZÁSA	8
AZ ELSZÁMOLÁSI EGYSÉGEK ÉS MENNYISÉGEK, KÖLTSÉGEK	9
MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS	12
BÍRÁLAT	14
A SZERZŐDÉS IDŐTARTAMA	15
AZ ÚTMUTATÓ FORRÁSAI	16
I. MELLÉKLET: FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK	17

1 AZ ÚTMUTATÓ CÉLJA

A jó ár-érték arányú fordítás és tolmácsolás beszerzéséhez az ajánlatkérőknek nemcsak **a fordítóipar sajátosságait**, működésének alapvető jellemzőit, a fordítási és tolmácsolási szolgáltatások legfontosabb paramétereit kell ismerniük, hanem – ami talán még fontosabb – a **saját szervezetük igényeit**, a fordítandó szöveg rendeltetését, célközönségét, a fordításból adódó kockázatokat és az elérni kívánt eredményt is meg kell határozniuk.

A jelen útmutató betekintést nyújt a fordítási piac és a fordítási szolgáltatások jellemzőibe, így az ajánlatkérők jobban felismerhetik és megfogalmazhatják az igényeiket, ami lehetővé teszi, hogy **ezek a szempontok érvényesüljenek a közbeszerzési folyamatban**.

Ennek megfelelően **az útmutató segítséget nyújt az olyan felhívások kialakításában, amelyek**

- az ajánlatkérők tényleges fordítási igényeinek **a legjobban megfelelnek;**
- a fordítási és tolmácsolási szolgáltatások széles körben elfogadott szakmai szempontjaira épülnek, aminek eredményeként az adott feladathoz **legjobban illeszkedő ajánlatok jelennek meg a folyamatban;**
- a fordítóipar által ténylegesen használt fogalmakra, mértékegységekre, munkafolyamatokra, technológiákra épülnek, és az így elért egységesség lehetővé teszi a **beérkező ajánlatok összehasonlítását;**
- könnyebbé teszik a várható **teljesítés minőségének előzetes megítélését és a jó minőség biztosítását;**
- számolnak a fordítástámogató eszközök által biztosított **előnyökkel**, így az ezzel kapcsolatos követelmények a pályázati kiírásokban megjelenhetnek;
- segítenek a nem megfelelő minőségű, illetve mennyiségű fordítás beszerzésének, valamint az ajánlatkérő és az ajánlattevők közötti kommunikációs problémáknak **a megelőzésében**.

Az útmutató tehát összességében a lehető legjobb ár-érték arányú, az ajánlatkérő igényeihez optimalizálható fordítás beszerzéséhez és a fordításszolgáltatókkal való gördülékenyebb, kedvezőbb együttműködéshez nyújt segítséget.

Az útmutatóban használt, a fordítóiparra specifikus főbb fogalmak meghatározásai az I. mellékletben találhatóak, a 17. oldaltól.

FORDÍTÁS

A jó fordítási közbeszerzés egyik alappillére az igények felmérése, amelybe az ajánlatkérőnek célszerű bevonnia azokat a személyeket, akik a szervezeten belül a fordítás felhasználói lesznek.

A pályázati felhívás összeállítása előtt fontos felmérni és rögzíteni a következőket:

- **a fordítás felhasználási célját:** az egyszerűbb belső anyagok és például a jelentős nemzetközi események közzétételre szánt anyagainak fordítása eltérő követelményeket támaszt, és ez az ajánlati árban is megjelenhet;
- az adott feladat **konkrét forrás- és célnyelveit**, mivel a pontatlan kiírás bonyolítja az ajánlattételt, és megemelheti a pályázók által ajánlott egységárat;
- **a megrendelés várható volumenét** nyelvpárokra lebontva: nagyobb mennyiség esetén a pályázó kedvezőbb árat tud ajánlani, és jobb szakemberlistát állíthat össze. Ezzel a lépéssel elkerülhető, hogy olyan ajánlatkérő nyerje meg a pályázatot, aki/amely bizonyos nyelvpárok esetében nem képes megbirkózni a nagy mennyiséggel. A várható volumen meghatározása jobb, pontosabb és összehasonlíthatóbb ajánlati árakat, kiszámíthatóbb teljesítést eredményez. A mennyiség előzetes becsléséhez segítséget jelenthet annak áttekintése, hogy a megelőző években mennyi fordítási feladat volt az adott nyelvpárokban. Emellett természetesen szükség van bizonyos rugalmasságra is a pályázati kiírásban, ha a szerződés teljesítése során megváltoznának az igények.

A Proford a fentiekén túl az alábbiak részletes megfontolását és pályázatba foglalását is **javasolja**:

- a fordítandó szövegek **szakterülete** (pl. jog), **témája** (pl. adásvételi szerződés);
- a konkrét **célközönség**;
- az esetleges **technikai szempontok** (forrás- és célnyelvi fájlformátum stb.);
- **a szolgáltatással szembeni elvárások**, pl. reakcióidő, kapacitás, informatikai biztonság, felelősségbiztosítás, minőségbiztosítás, a fordítók/tolmácsok rendelkezésre állása.

A pályázatban foglalt feladat sikeres teljesítése érdekében az ajánlatkérőnek fontos felmérnie a hibás vagy hiányos fordításból adódó **kockázatokat**, valamint azonosítania kell a megfelelő fordítási partner **kiválasztásának főbb kritériumait**. Ehhez meg kell határozni, hogy melyek a fordítás felhasználóinak legfontosabb szempontjai – pl. terminológiai konzisztencia, a feladat elvégzésének időtartama, titoktartás, több nyelvpár kezelésének képessége, nagyobb összegű felelősségbiztosítás stb.

TOLMÁCSOLÁS

A fordításhoz hasonlóan itt is fontos az igények felmérése és a szervezeten belül a tolmácsolási szolgáltatás felhasználóinak közreműködése.

Fontos már az ajánlatkéréskor specifikálni a lehetséges nyelvpárokat, a tolmácsolás típusát (szinkron, konzekutív, chuchotage, kísérő), a tolmácsolás helyszínét, a tolmácsolás időtartamát (félnapos vagy egész napos tolmácsolás), a tolmácsolás témáját, a jelenlévők számát, a szinkrontechnikai igényeket és egyéb részleteket.

3 A PÁLYÁZATI KIÍRÁS

3.1 A PÁLYÁZÓK KÖRE

A nyelvi igények felmérése után az ajánlatkérő könnyebben el tudja dönteni, hogy professzionális fordításslégszolgáltatóra (fordítóirodára) vagy szabadúszó fordító(k)ra van-e szüksége.

A kisebb volumenű, egyszeri, nem ismétlődő munkák esetén, amikor csak egy-két nyelvre kell fordítani, illetve ahol a lektorálás és a minőségsbiztosítás nem kritikus feltétel, érdemes lehet **szabadúszó fordítókkal** dolgozni.

Ha azonban nagyobb volumenű, illetve komplexebb projekteket kell kezelni – akár több nyelvpárban –, valamint ahol fontos a minőségsbiztosítás, a folyamatos rendelkezésre állás vagy a gyors munkavégzés, célszerű **fordítóirodai partnert** választani, mivel ebben az esetben nagyobb fordítási kapacitás áll rendelkezésre. Az irodák a belső erőforrások és a szabadúszó fordítók bevonásával képesek nagyobb volumenű fordítási feladatokat is viszonylag rövid időn belül elvégezni, amihez fordítástámogató eszközöket vesznek igénybe az egységes terminológia/szóhasználat biztosításához, valamint lektorokat és további ellenőrzési lépéseket alkalmaznak a kívánt minőség elérése érdekében. Fordítóiroda lehet az ideális partner abban az esetben is, ha egymásra épülő projekteket, szolgáltatásokat kell az ajánlatkérő bevonása nélkül lefuttatni, valamint ha a megrendelőnek fontos a számonkérhetőség és a kárfelelősség.

A **fordítóirodák** tehát a szabadúszó fordítókhoz képest **többlétszolgáltatásokat** nyújtanak: nemcsak fordítást, hanem lektorálást, ellenőrzést, szerkesztést, igény szerint grafikai munkát, terminológiaépítést végeznek, illetve más felmerülő feladatokra is megoldást tudnak kínálni. Ha a fordítási és az általános szolgáltatási minőség kritikus fontosságú, érdemes ISO 17100 minősítéssel rendelkező vagy ezt a közeljövőben bevezetni szándékozó irodát választani.

▶ 3.2 FORDÍTÁSI FELADAT

Ahhoz, hogy a pályázók megfelelő és összehasonlítható ajánlatokat nyújthassanak be, elengedhetetlen **az igényelt szolgáltatás típusának pontos meghatározása**: fordítás, kétnyelvű lektorálás, célnyelvi ellenőrzés, illetve ezek kombinációi.

FORDÍTÁSI IGÉNY ESETÉN pontosan meghatározandó, hogy:

- milyen **típusú és témájú** szövegek fordítását kéri a megrendelő;
- milyen **forrásnyelv(ek)ről** milyen **célnyelv(ek)re** kell fordítani a szövegeket;
- milyen **szolgáltatási szintre** lesz szükség (fordítás, lektorálás, célnyelvi ellenőrzés, illetve ezek kombinációi);
- milyen **kapcsolódó szolgáltatásokat** kérnek (pl. szerkesztés, terminológiai adatbázis vagy fordítói memória építése);
- milyen **határidőre** kell majd teljesíteni – az ajánlattevőktől be kell kérni annak meghatározását, hogy alapesetben hány forrásnyelvi szót tudnak egy nap alatt lefordítani (normál határidő), valamint milyen felárat kérnek az azonnali vagy sürgős teljesítésért (a nemzetközi gyakorlatban a fordítás mértékegysége a forrásnyelvi szó, ezt javasoljuk alkalmazni a beszerzések során is);
- milyen **speciális szaktudásra** (orvosi, műszaki, jogi stb.) van szükség a fordításhoz.

▶ 3.3 TOLMÁCSOLÁSI FELADAT

Tolmácsolási feladat esetén az ajánlatkérőnek érdemes előre eldöntenie, hogy milyen minőségű szolgáltatásra, vagyis milyen **képzettséggel, tapasztalattal és felkészültséggel** rendelkező tolmácsra van szüksége. A szolgáltatás szintjétől függően és a költséghatékonyság érdekében érdemes megfontolni a kezdő, a néhány év gyakorlattal, valamint a sok év gyakorlattal rendelkező tolmácsok alkalmazását. Bizonyos esetekben – pl. a **kis és hiánynyelveknél** – nem határozható meg követelményként a szakképesítés, mivel egyes nyelvekből nem szerezhető fordító/tolmács szakképesítés.

A **tolmácsolási főszolgáltatást** és a **kapcsolódó szolgáltatásokat** külön kell szerepeltetni, ami azzal az előnnyel jár, hogy összehasonlíthatóbbak lesznek az egyes ajánlati tételek díjai, pl. az esetenként nagyon eltérő összegű járulékos költségek, mint a szállás vagy utazás, a tolmáctechnika (tolmácskabin, hangosítás) és az eszközök szállításának díja.

TOLMÁCSOLÁSI IGÉNY ESETÉN tehát pontosan meghatározandó:

- a tolmácsolás esemény **témája**;
- a **tolmácsolás típusa(i)** (l. az 1. mellékletet);
- a tolmácsolás **forrásnyelve(i) és célnyelve(i)**;
- az **elvárt minőség**;
- a **kapcsolódó szolgáltatások** (a szükséges technika, pl. tolmácskabin és hangosítás, valamint az utazás, szállás, étkezés, a tolmáctechnika szállítása);
- a tolmácsolás **helye és időpontja**;
- a szükséges **speciális szaktudás**.

▶ 3.4 TÁVTOLMÁCSOLÁS

Egyes esetekben a tolmácsolás távolról is végezhető. A távtolmácsolás költséghatékony megoldás, mivel **nem merülnek fel utazási és szállásköltségek**, ugyanakkor – mivel előfordul, hogy a legkeresettebb szakembereknek nincs idejük utazni, távolról azonban el tudják vállalni a megbízást – ezen a módon is biztosítható a kívánt szakmai minőség. Ez a megoldás főleg a **kis nyelvek és a hiánynyelvek esetén**, távol eső helyeken, valamint olyan esetekben lehet praktikus, amikor rövid idejű, sürgős tolmácsolásra van szükség. A kormányzat megfogalmazta azt a célkitűzést, hogy a közintézményeknek támogatniuk kell a távtolmácsolási lehetőségek bővítését (18/2015. [VII. 21.] BM utasítás a távtolmácsolási végpontok hálózatának bővítéséről).

▶ 3.5 ÖSSZETETT FELADATOK

Összetett feladatok esetén érdemes lehet az **ajánlati kiírást részekre bontani**.

Egy feladat **összetett**, amennyiben:

- **tolmácsolásra és fordításra is** szükség van – a nyelvi szolgáltatók egy része bizonyos feladatokra specializálódik, így az adott szolgáltatásra ők kedvezőbb árat adhatnak;
- nagyobb volumenű munkáról van szó, amelyben **több forrás-, illetve célnyelv** is megjelenik – a nyelvi szolgáltatók a feladatokhoz hasonlóan bizonyos nyelvpárokra is specializálódhatnak, így esetleg ezekre kedvezőbb árat adhatnak.

Nem célszerű azonban a részajánlatok bekérése, ha fontos, hogy az ajánlatkérő **egyetlen partnerrel szerződjön**, amely a fordítási/tolmácsolási feladatokkal kapcsolatban minden teendőt elvégez.

3.6 AZ AJÁNLATTÉTEL HATÁRIDEJE

Egy komplex nyelvi szolgáltatási ajánlathoz több külső fordító, illetve tolmács nyilatkozatát, adatait kell bekérni, összehangolni és rögzíteni. Problémát jelenthet, hogy a felvilágosításkérési fázisban az ajánlatkérő válasza gyakran csak közvetlenül a beadási határidő előtt érkezik meg, így a pályázó azt már nem tudja beépíteni az ajánlatába. Az ajánlatkérőnek célszerű **legalább 5 munkanappal az ajánlattételi határidő előtt** eljuttatnia válaszát az ajánlattevőhöz, így az ajánlattevő a pályázatában meg tudja jeleníteni az adott igényt. Azonban minél több nyelvre, (ritka) nyelvpárra kell ajánlatot tenni, minél több feltételnek kell megfelelni (pl. próbafordítás, referenciák), annál több időt kell biztosítani a színvonalas ajánlatok elkészítéséhez.

3.7 KÖRNYEZETVÉDELMI MEGFONTOLÁSOK

Amint arra a közbeszerzési törvény 132. § (1) pontja is kitér, előtérbe helyezendő a környezet védelmét elősegítő, XXI. századi **papírmentes megoldások** (e-akta, aláíró tanúsítvánnyal ellátott iratok, pályázatok online feltöltése, fordítások elektronikus kezelése) az ajánlattétel és a tényleges teljesítés során egyaránt.

Az alábbi fejezet az eljárásban való részvétel legalapvetőbb kötelező feltételeit tartalmazza. Ebben a pontban az ajánlatkérőnek a feltétlenül teljesítendő paramétereket célszerű rögzítenie. Az alkalmassági feltételek körültekintő meghatározása elősegíti a megfelelő pályázatok benyújtását. Ehhez figyelembe kell venni a fordítási szakma és a piac jellemzőit.

Az ajánlatkérőnek érdemes csak azokat a feltételeket előírnia, amelyek az adott fordítási/tolmácsolási projekthez **elengedhetetlenül szükségesek**: pl. anyanyelvi fordító vagy lektor, szakfordítói végzettség, speciális szaktudás (jogi, orvosi, műszaki stb.). Ha azonban az adott paraméter nem elsődleges fontosságú, érdemes kihagyni a kötelezően teljesítendő alkalmassági feltételek közül, mivel minden ilyen feltétel emelheti az ajánlott díjakat.

A feltételek esetében alkalmazható az a megoldás is, hogy a nem kötelező elemek teljesítése **pluszpontokat** ér a bírálat során.

▶ 4.1 A KÖZREMŰKÖDŐ SZAKEMBEREK ALKALMASSÁGI FELTÉTELEI

A fordítók esetében a leggyakrabban a **szakmai képesítést** – szakirányú felsőfokú végzettséget vagy szakfordítói képesítést – követelik meg. A nagy nyelveknél ez nem jelent problémát, de fontos tudni, hogy **Magyarországon nem lehet minden nyelvből szakfordítói, illetve tolmács képesítést szerezni**, számos kis, illetve hiánynyelvből nincs képzés, és nem tehető vizsga sem. Az ilyen – pl. a kisebb közel- és távol-keleti, illetve afrikai – nyelvek esetében nincsenek képesített tolmácsok, nem szerezhető tolmácsdiploma, csak képesítés nélküli, de gyakorlattal rendelkező közvetítők állnak rendelkezésre. Az ilyen **kis és hiánynyelvek esetén célszerű puhítani a kemény feltételeket**, mivel a szakfordítói képesítés megkövetelésével az ajánlatkérő ellehetetleníti az ajánlattételt.

Fontos tudni, hogy a szakfordítói képesítés sokszor önmagában nem elegendő egy adott minőségi szint eléréséhez. **Nehezebb szakmai területeken**, például egy műszaki, orvosi, jogi vagy tudományos szöveg fordításakor **indokolt lehet a fordítón és nyelvi lektoron túl szakértő bevonása/előírása, aki a fordítást szakmai-terminológiai szempontból ellenőrzi**.

▶ 4.2 A PÁLYÁZÓ FORDÍTÓIRODÁK ALKALMASSÁGI FELTÉTELEI

A fordítóirodák esetében **a Proford a következő feltételek előírását javasolja**:

- az **MSZ EN ISO 17100:2015** „Fordítási szolgáltatások. Fordítási szolgáltatások követelményei” című **szabványnak megfelelő működés**;
- szakmai felelősségbiztosítás;
- legalább 3 éves szakmai tapasztalat, illetve céges működés;

- meghatározott minimális éves árbevétel (ideális esetben a közbeszerzés értékével arányosan);
- nyereséges működés az elmúlt 3 évből legalább kettőben.

Emellett érdemes lehet pluszpontot adni az igazolt **szakmai szervezeti tagságra** (a fordítóirodák esetén: Professzionális Fordításszolgáltatók Egyesülete, a bevont szabadúszó fordítók esetén: Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete vagy Szabadúszó Fordítók, Tolmácsok Egyesülete), illetve referenciaként elfogadni azt.

▶ 4.3 ALVÁLLALKOZÓK BEVONÁSA

A fordítók és tolmácsok többsége **szabadúszóként** dolgozik, és a tevékenységét egyéni vállalkozóként vagy valamilyen céges formában végzi – a kis cégek többsége azonban gyakran ugyanúgy egyetlen fordító tevékenységét takarja. A **fordító- és tolmácsi irodák** általában – vállalkozási szerződés alapján – külső fordítókkal, vagyis szabadúszókkal dolgoznak, bár a nagyobb irodák gyakran alkalmaznak főállású belső fordítókat is a szenzitívebb vagy gyakran előforduló anyagok fordítására.

E sajátosságra tekintettel észszerűtlen az ajánlati kiírásban a fordítóirodákkal szerződött (akár céges formában működő) szabadúszó fordítók esetében is az alvállalkozókkal szemben megfogalmazott követelményeket támasztani. Indokolt tehát **különbséget tenni** aközött, amikor az ajánlattevő fordítóiroda **egy másik fordítóiroda alvállalkozóként történő bevonásával** kíván teljesíteni (ekkor az utóbbira is alkalmazni kell az alvállalkozókra vonatkozó feltételeket), és aközött, amikor a fordítóiroda **a céges formában működő szabadúszó fordítóit vonja be** a feladatba (amennyiben a teljesítésbe bevont cég valójában csak egy szabadúszó fordító tevékenységét jelenti). Utóbbiakat tehát a Kbt. 3. §-ának 2. b) pontjában foglalt kivételre tekintettel célszerű nem alvállalkozókként kezelni, és esetükben csak a fordítókkal szembeni követelményeket alkalmazni.

5 AZ ELSZÁMOLÁSI EGYSÉGEK ÉS MENNYISÉGEK, KÖLTSÉGEK

A fordítási/tolmácsolási mértékegységek pontos ismerete és következetes alkalmazása biztosítja az ajánlatkérő számára az összehasonlítható ajánlatokat, ezáltal a legkedvezőbb ajánlat elfogadásának lehetőségét. A jelen fejezetben a fordítási piacon általánosan elfogadott és a Proford által javasolt mértékegységek szerepelnek.

▶ 5.1 FORDÍTÁS

A Proford javaslata szerint az ajánlatokat **forrásnyelvi szóárban** célszerű megadni. A forrásnyelvi elszámolás előnye, hogy a fordítandó szöveg ismeretében a munka megkezdése előtt egyösszegű, pontos ajánlat adható. Az ajánlati felhívást mindenképpen egy **meghatározott mértékegységre** érdemes kiírni (amilyen a forrásnyelvi szóár), és csak az ennek megfelelő ajánlatokat célszerű elfogadni.

Fontos rögzíteni a felhívásban azt is, hogy az ajánlattevő garatál-e egy **meghatározott mennyiséget** a szerződés során, mivel ennek ismeretében a nyelvi szolgáltatók jobb ajánlatot adhatnak. A várható mennyiség nyelvpáronkénti rögzítésének előnye még az is, hogy kiszűri azokat a szolgáltatókat, amelyek nem tudják a kért mennyiséget teljesíteni az adott nyelvpárban.

5.2 SZOFTVERREL TÁMOGATOTT FORDÍTÁS

Az egyéni és irodai fordításslágtatók jelentős része használ szoftveres fordítástámogató (*computer-assisted translation*, CAT) eszközöket. A CAT-eszközökkel minden elvégzett fordítás eltárolható az ún. fordítói memóriában kétnyelvű, forrás- és célnyelvi mondatpárok formájában. Ezek az eltárolt fordítások az új fordítási feladat során ismételten felhasználhatók. A CAT-eszközökkel dolgozó fordításslágtatók

a **szövegeken belüli ismétlődésekre és a memóriában lévő fordításokkal való** mondat szintű – teljes vagy részleges – **egyezésre kedvezményes díjat** számítanak fel, amivel hosszú távon jelentős költségcsökkenés és rövidebb átfutási idő érhető el. Ez a megoldás a terminológiailag egységes fordítást is lehetővé teszi, mivel a CAT-eszközök segítségével **terminológiai adatbázis** is építhető, amellyel nemcsak a mondat szintű konzisztencia, hanem az egységes szóhasználat is biztosítható és ellenőrizhető.

A Proford a következő kedvezmények érvényesítését javasolja:

- **szövegen belüli ismétlődés:** a teljes szóár 30%-a
- **memóriával való egyezések:**

100%-os egyezés	a teljes szóár 30%-a
95-99%-os egyezés	a teljes szóár 40%-a
85-94%-os egyezés	a teljes szóár 50%-a
75-84%-os egyezés	a teljes szóár 100%-a
50-74%-os egyezés	a teljes szóár 100%-a
új szöveg	a teljes szóár 100%-a

Összességében hosszabb távon az az ajánlattevő képes biztosítani a legalacsonyabb költséget, amelyik használ CAT-eszközt. A legismertebb CAT-eszközök: a magyar fejlesztésű memoQ, valamint az SDL Trados Studio, de az eszközök által használt formátumok átjárhatósága miatt bármely egyéb CAT-eszköz is elfogadható.

Ha az ajánlattevő CAT-szerveret is használ, annak további előnye, hogy egyidejűleg több fordító úgy dolgozhat egy adott szövegen, hogy látják egymás fordításait, így biztosítható az egységes fordítás, valamint a rövidebb átfutási idő.

A Proford javaslata szerint a CAT-eszköz használatát akkor kell feltételként előírni (illetve pluszpontot adni érte az ajánlat értékelésénél), ha fontos, hogy:

- a szerződés teljes ideje alatt **egységes legyen a terminológia**, akkor is, amikor nagy mennyiségű szöveget kell rövidebb idő alatt lefordítani több fordító részvételével;
- a szerződés előrehaladtával **árkedvezményt** lehessen érvényesíteni a szövegszerű ismétlődések miatt;
- a szerződés során előforduló nagy volumenű, rövid átfutási idejű fordítási feladatokat elvárt minőségben lehessen teljesíteni, akár több fordító, lektor bevonásával (csoportos fordítás);
- a nem gyakori fájlformátumok fordítása szakszerűen és időhatékonyan megoldható legyen.

▶ 5.3 TOLMÁCSOLÁS

A tolmácsolás esetében az alábbi mértékegységek alkalmazandók:

fél nap (1-4 óra), **egész nap** (4 órát meghaladó időtartam).

A 8 órás időtartamot meghaladó munkavégzésnél túlóradíj fizetendő.

Óradíj a túlóránál alkalmazandó. Távtolmácsolás esetén kérhető óradíjalapú ajánlat is.

A napidíjalapú ajánlatkérésnél két árkategóriát kell elkülöníteni:

- **fél nap:** 1. árkategória;
- **egész nap:** 2. árkategória.
8 órán felül túlóradíj kerül elszámolásra.

A díjak összehasonlíthatósága érdekében az ajánlatban a tolmácsolási díjtól elkülönítve kell feltüntetni a **járulékos költségeket** (utazással töltött idő elszámolása, hétvégi munka felára, utazási költségek, szállás, étkezés, tolmácstechnika és szállítása). Ugyanezen okból fontos a **naptári nap/munkanap megkülönböztetése** is, ezért a kiírásban meg kell adni, hogy a határidők számításánál melyik az irányadó.

5.4 A SZOLGÁLTATÁS HELYSZÍNE

▶ A szolgáltatás helyszíne elsősorban **a tolmácsolásnál fontos** az utazás, szállás, tolmácstechnikai eszközök és azok szállításának költségei miatt. Ezeket a járulékos költségeket az összehasonlítás érdekében külön tételekként kell rögzíteni a felhívásban és az ajánlatokban.

▶ **Fordítás esetén** akkor fontos a helyszín, ha záradékra (tartalmi megfelelőségi igazolásra) is szükség van, mivel ebben az esetben a fordítónak alá kell írnia a kinyomtatott fordítást.

A minőség a pályázati feltételek körültekintő megfogalmazásán kívül bizonyos **előzetes intézkedésekkel** (próbafordítás, szakemberlista, referenciák kérése) és **ellenőrzéssel** biztosítható. A szigorú bemeneti követelmények, a szükséges képesítés előírása azonban nem garantálja a minőséget, ha a teljesítésnél elmarad az ellenőrzés. Többször előfordult már, hogy a nyertes ajánlattevő „nagy nevekkel” nyerte meg a közbeszerzést, majd gyengébb (és vélhetően olcsóbb) szakemberekkel teljesített – egészen más minőségű szolgáltatást szállítva a valós teljesítéskor. A szakemberlistán feltüntetett személyek azonosságának ellenőrzésére előírható a fordítóirodának projektenkénti **havi kimutatás készítése a projektszám, a fordító és a lektor feltüntetésével**. Az ellenőrzésnél azonban kiemelten fontos biztosítani a szolgáltató üzleti titkainak megőrzését.

Az ajánlatkérőnek meg kell győződnie arról is, hogy **a szabadúszó fordítók/alvállalkozók hozzájárultak a teljesítésben való részvételhez**, mivel ellenkező esetben problémás lehet a teljesítés, és előfordulhat, hogy nem lesz elég, illetve megfelelő felkészültségű szakember az adott feladat elvégzéséhez. E célból be kell kérni a pályázatban szereplő alvállalkozók saját kezűleg aláírt nyilatkozatát/hozzájárulását a pályázatban való szerepeltetéshez és a munkában való részvételhez.

▶ 6.1 PRÓBAFORDÍTÁS

A próbafordítás arra szolgál, hogy az ajánlatkérő „mintavétellel” győződjön meg arról, **milyen minőségű fordítás várható** az adott szolgáltatótól. A legfontosabb az egységes színvonal biztosítása, ami elsősorban azzal érhető el, ha ugyanaz a fordító végzi el az éles munkát, aki a próbafordítást készítette (ehhez be kell kérni a vonatkozó nyilatkozatot). A legjobb fordítást pluszponttal lehet értékelni az elbírálás során.

Próbafordítás kérése akkor hasznos, ha:

- az ajánlatkérő a szerződés során (legalább szűrőpróbaszerűen) **ellenőrzi a teljesítést**;
- az ajánlatkérő **kiköti**, hogy a próbafordítást azoknak a szakembereknek kell elkészíteniük, akik a teljesítésben majd részt vesznek.

A próbafordítás ajánlott terjedelme: legfeljebb 300 forrásnyelvi szó/nyelv.

▶ 6.2 A KÖZREMŰKÖDŐ SZAKEMBEREK LISTÁJA

A szakemberlista a próbafordításhoz hasonlóan **a minőség biztosítását szolgálja** – az ajánlatkérő érdeke, hogy a tényleges teljesítésben ugyanazok a szakemberek vegyenek részt, akik a pályázatban szerepeltek. Ennek érdekében a kiírásban célszerű megkövetelni, hogy a pályázók az ajánlathoz csatolják a projekten dolgozó fordítók/lektorok nyilatkozatát is a teljesítésben való részvételről. Ezenkívül a fordításszolgáltatótól a teljesítésnél érdemes elvárni annak igazolását, hogy ki fordította/lektorálta az adott anyagot (egy, a fordításokhoz csatolt formanyomtatvány formájában).

Fontos garanciális szabályok:

- az ajánlattevők **titoktartást** kérhetnek a szakemberlista tekintetében. Ezt az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárás vége, valamint a szerződés megszűnése után is köteles figyelembe venni, és a listát utólag sem adhatja át másnak, ideértve az ajánlattevő jogutódját is;
- próbafordítás esetén az ajánlatkérőnek már a próbafordítás előtt **nyilatkozatban biztosítania kell** az ajánlattevőket arról, hogy 1. nem (betekintésre sem) adja tovább a szakemberlistát sem a többi ajánlattevőnek, sem más harmadik félnek, valamint hogy 2. meghatározott ideig nem keresi meg közvetlenül a szakemberlistán szereplő fordítót. Ez az ajánlatkérő számára is fontos, mivel csak ennek garanciálásával érheti el, hogy azok a fordításszolgáltatók is induljanak a pályázaton, amelyek a legjobb szakembereket foglalkoztatják, és üzleti titokként védik vagyoni értékkel bíró szakemberlistáikat.

A Proford ugyanakkor azt javasolja, hogy a szakemberlistán szereplő fordítótól az ajánlatkérőnek **csak akkor célszerű a szakképesítés igazolását** kérnie, ha:

- kiköti, hogy pontosan ugyanazoknak a szakembereknek kell a teljesítésben részt venniük, és
- ezt ellenőrizni is fogja.

Ebben az esetben a kiírásban követelményként megfogalmazható, hogy a szakemberlistán szereplő fordítók köre a későbbiekben csak az ajánlatkérő engedélyével módosítható/bővíthető.

▶ 6.3 REFERENCIÁK

A minőségbiztosítási folyamat egy további lépése lehet a referenciák kérése. Ebben az esetben az ajánlattevőnek meg kell jelölnie, hogy mely megrendelőknek **milyen mennyiséget fordított eddig az adott témában, forrás- és célnyelven**. Ezt az információt indokolt nagyobb súllyal figyelembe venni a bírálat során, elkerülendő, hogy az ajánlattevők nem valós teljesítéseket tüntessenek fel referenciaként. A megadott referenciák egy részét (a legrelevánsabbakat) az ajánlatkérőnek érdemes ellenőriznie (legalább szűrőpróbaszerűen), hiszen a referencia benyújtásakor az ajánlattevőnek meg kell adnia a referenciát nyújtó személy elérhetőségét.

A Proford azt javasolja, hogy a pályázat kiírója:

- **akarja és tudja ellenőrizni** a referenciákat az elbírálás folyamán, és nemcsak a nyertes esetében, hanem **az összes ajánlattevőnél**;
- **csak közzétehető** (pl. titoktartási kötelezettség alá nem eső) információkat követeljen meg a referencia bekérésekor;
- az adott nyelvpárban és az adott szakterületre vonatkozó **referenciát** kérjen;
- **valós referenciát** követeljen meg az abban szereplő megrendelők nevével, elérhetőségével, esetleg teljesítésigazolás bemutatásával.

Amennyiben az ajánlatokat bírálóbizottság értékeli, a bírálatba **célszerű bevonni azokat a személyeket is, akik az ajánlatkérő szervezetén belül a fordítás felhasználói lesznek.** A jó minőségű, az adott területnek és a végfelhasználóknak megfelelő fordítás beszerzése jobban biztosítható úgy, ha a vezetők és a jogászok mellett a szakmai felhasználókat is bevonják a döntésbe.

▶ 7.1 BÍRÁLATI SZEMPONTOK

A közbeszerzések esetében többnyire a **„legalacsonyabb ár”** a fő bírálati szempont, ez azonban **nagyobb minőségi kockázatot** hordoz. Ez különösen igaz az olyan szolgáltatások esetében, amelyeknél a megrendelő/felhasználó nem feltétlenül tudja megítélni a nyújtott szolgáltatás (jelen esetben a célnyelvi szöveg) minőségét. Ilyenkor észszerű eljárás a lehető legjobb minőségű szolgáltatás beszerzésére törekedni.

A minőség és az ár szorosan összefügg; az alacsonyabb árnál előfordulhat, hogy

- **kimaradnak minőségbiztosítási részfolyamatok** (pl. lektorálás, célnyelvi ellenőrzés);
- a pályázatban szereplőknél **kevésbé felkészült szakemberek** végzik el a munkát;
- a nyertes ajánlattevő esetleg **nem tud határidőre** (megfelelően) teljesíteni.

Emiatt az összességében legelőnyösebb ajánlat kiválasztásához az ár mellett **figyelembe kell venni a szakmai szempontokat** is.

A szakmai feltételek kiemelt jelentőségűek: célszerű előírni az ajánlattevőknek annak igazolását, hogy rendelkeznek a feladat elvégzéséhez szükséges **infrastruktúrával**, teljesítik a **szakmai feltételeket**, emellett érdemes előírni számukra a **szervezeti felépítésük** részletes bemutatását is a feladat megszervezésében és elvégzésében részt vevő szakemberek megadásával, valamint a **munkafolyamataik** részletes leírását és a **minőség-ellenőrzési eljárásaik** ismertetését.

Az így megszerzett információk egyrészt segítenek az ajánlatkérőnek annak megítélésében, hogy egy adott pályázó képes-e elvégezni a kiírt feladatokat, továbbá annak utólagos ellenőrzésében, hogy a nyertes ajánlattevő az ajánlatában megjelölt módon, a megadott szakemberekkel, munkafolyamattal és minőség-ellenőrzési eljárással teljesített-e.

A Proford a következő értékelési szempontokat javasolja

a legjobb ár-érték arányt képviselő pályázatok kiválasztásához:

I. Ár

(a bírálat során 30–40%-os aránnyal érdemes figyelembe venni, az uniós fordítási pályázatokhoz hasonlóan)

II. Szakmai szempontok

(a bírálat során 60–70%-os aránnyal érdemes figyelembe venni)

- szakmai szervezeti tagság
(fordítóirodák: Proford, szabadúszó fordítóknál: MFTE vagy SZOFT);
- ellenőrizhető referenciák;
- a próbafordítás minősége;
- műszaki feltételek: informatikai felszereltség, CAT-eszközök, CAT-szerver;
- szervezeti felépítés – név, végzettség, szakmai tapasztalat megadása a következőknél:
 - a munka megszervezésében (a projektmenedzsmentben) részt vevő személyek, részletezve a feladat- és felelősségi körüket, a képzettségüket (szakmai végzettség, tanfolyamok, tréningek) és a szakmai tapasztalatukat (a projektmenedzsereknél javasolt a legalább 3 éves tapasztalat kikötése),
 - a munka elvégzésében részt vevő fordítók/lektorok/tolmácsok, státuszjelöléssel (alkalmazott vagy szabadúszó) és
 - a feladat elvégzésébe bevont egyéb (műszaki, nyelvi és kisegítő) szakemberek; dedikált projektmenedzser, nyelvi végzettségű munkavállalók a cégben;
- tervezett munkafolyamat.

8

A SZERZŐDÉS IDŐTARTAMA

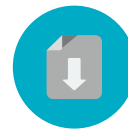
A szerződés időtartamát célszerű már az ajánlattételi felhívásban rögzíteni. Alapvetően **érde-
mes hosszabb időre kötni szerződést**, különösen CAT-eszközök használata esetén, mivel ilyenkor az idő előrehaladtával – a szövegek vagy szövegrészek ismétlődése miatt – nagyobb költségmegtakarítás érhető el. A széles körben elterjedt, egy évre szóló szerződéskötésnek nincs jogszabályi indoka, szakmailag pedig kifejezetten ellenjavallt. Célszerű tehát hosszabb időre szóló szerződést kötni, vagy rögzíteni a szerződésben, hogy az meghatározott idővel meghosszabbítható.

Az időtartamon kívül célszerű rögzíteni **a folyamat várható fázisait** is.

A Proford javaslata:

- minimum hároméves szerződési időtartam;
- rendelkezés a meghosszabbítás lehetőségéről;
- az időtartam a szerződéskötéskor induljon.

MFTE-Proford Együtműködési megállapodás - FORDÍTÁS (2013/2016)

MFTE-Proford Együtműködési megállapodás - TOLMÁCSOLÁS (2014/2016)

Association of Translation Companies: *Language Service Providers*
- *Recommendations for the future procurement of language services in the public sector.*
2016. január.

Belgian Quality Translation Association (BQTA)
and the Belgian Chamber of Translators and Interpreters (CBTI):
Public procurement of translation services. VADEMECUM for authors of tender specifications.

Hatályos jogszabályok.

FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

Az egységes fogalomhasználat biztosítja a beszerezni kívánt szolgáltatások jobb előzetes felmérését, valamint a precízebb, egységesebb, jobb ajánlati felhívások megfogalmazását, végső soron pedig a könnyebben értelmezhető és összehasonlítható, átláthatóbb ajánlatok beérkezését.

Blattolás: A tolmács a kézhez kapott írott forrásnyelvi szöveget olvassa, és azonnal szóban tolmácsolja a célnyelven. A szinkrontolmácsoláshoz hasonlóan a blattolás nagyfokú felkészültséget és szakmai jártasságot követel a tolmácstól.

Célnyelv: Az a nyelv, amelyre a forrásnyelvi szöveget fordítani szükséges.

Célnyelvi ellenőrzés: A célnyelvi szöveg tanulmányozása és a felmerülő helyesírási, nyelvi, nyelvtani, esetleg stilisztikai hibák javítása.

Chuchotage vagy fülbesúgós tolmácsolás: Suttogva végzett szinkrontolmácsolás. A tolmács a résztvevők között ül vagy áll, és a beszéddel egyidejűleg fülbe súgva tolmácsolja számukra az elhangzottakat. Fülbesúgásra csak kevés (legfeljebb négy), egymáshoz közel ülő vagy álló résztvevő esetében nyílik mód. A chuchotage tolmácsolás ugyanolyan megterhelő, mint a szinkrontolmácsolás, így ha a tolmácsolás huzamosabb ideig tart, szükséges váltótársról gondoskodni.

Fordítás, lektorálás és célnyelvi ellenőrzés háromelemű munkafolyamat: A célnyelvi szöveg három, egymástól független szakember munkájának eredményeként jön létre.

Fordítás: Fordításnak minősül minden olyan szolgáltatás, amelynek eredménye az elektronikus vagy papír adathordozón rögzített forrásnyelvi szöveg elektronikus vagy papír adathordozóra készített célnyelvi átültetése.

Fordítási memória: A fordítástámogató eszköz segítségével épített fordítási memória szegmenspárokat (mondatpárokat) tartalmaz. A fordítás/lektorálás során a szoftver figyelmezteti a felhasználót, ha a forrásnyelvi szöveg és a használatban lévő fordítási memória bármilyen egyezést mutat, ennek köszönhetően a fordításslétszolgáltató biztosítani tudja az ismétlődő szövegrészek következetes fordítását.

Fordítástámogató eszköz (CAT): A fordítástámogató eszköz lehetővé teszi, hogy a fordításslétszolgáltató ügyfelenként és/vagy témakörönként fordítási memóriát és terminológiai adatbázist hozzon létre, valamint hogy a rendelkezésére bocsátott, referenciaként szolgáló dokumentumokat a fordítás során memóriaként használja. A serveres fordítástámogató eszköz segítségével a fordításslétszolgáltató több fordító munkáját is képes online, valós időben összehangolni, ezáltal a teljes fordítási projektet az online felületen koordinálhatja.

Fordító (szakfordító): A mindenkor hatályos jogszabályok által megkövetelt szakképzettséggel, illetve a szükséges szaktudással rendelkező, (szak)fordítást végző személy.

Forrásnyelv: A fordítás, illetve lektorálás alapjául szolgáló szöveg, illetve beszéd nyelve.

Ismétlődés: Ismétlődés alatt minden esetben mondatok (szegmensek) közötti statisztikai egyezést értünk. Nem minősül tehát önmagában ismétlődésnek a szövegen belül többször előforduló szó.

Jeltolmácsolás: Jelnyelvre végzett szinkrontolmácsolás. A jeltolmácsok siketek számára végeznek nyelvi közvetítést. Az elhangzottakat jelnyelvre, a jelnyelven megfogalmazott gondolatokat pedig beszélt nyelvre tolmácsolják.

Kis nyelvek, hiánynyelvek: Olyan nyelvek, amelyekből nem szerezhető Magyarországon fordító/tolmács szakképesítés, tehát nincsenek képesítéssel rendelkező szakemberek a piacon, vagy csak néhány fő áll rendelkezésre országos szinten. Mivel a piacnak ezeken a nyelveken is szüksége lenne szakemberekre, ezeket a nyelveket hiánynyelveknek is hívjuk.

Kísérő tolmácsolás: Eseti jellegű, kevésbé formális kommunikáció tolmácsolása. Tipikus esetei: látogatások, bemutatók, gyári betanítások stb.

Konferenciatolmácsolás: A konferenciatolmácsolás alatt nagyszakaszos konszekutív tolmácsolást és szinkrontolmácsolást értünk.

Konszekutív vagy követő tolmácsolás: Konszekutív a tolmácsolás abban az esetben, ha a célnyelvi szöveg a forrásnyelvi szöveg egy-egy rövidebb szakasza (amely általában egy mondat, rövidebb gondolati egység) után hangzik el, és a forrásnyelvi szöveg előadója és a hallgatóság, valamint a tolmácsolást végző személy között közvetlen kapcsolat van.

Konszekutív tolmácsolást jellemzően tárgyalások, üzleti találkozók, prezentációk, oktatások lebonyolításához vesznek igénybe. A konszekutív tolmács a tolmácsolási eseménytől függően jegyzetelhet is. Indokolt esetben a tolmács az előadó(k) mellett állva, mikrofonba beszélve tolmácsol. Előfordul, hogy a tolmácsolási esemény közben írásbeli anyagokat is szükséges szóban lefordítani, ezt ún. blattolási technikával oldja meg a tolmács.

Lektor: A „Lektorálás” pontban meghatározott tevékenységet végző személy.

Lektorálás: A fordító által készített fordítás lektor általi ellenőrzése az élő nyelv követelményeinek megfelelően. Ez magában foglalja a helyesírás, nyelvtan, nyelvhelyesség, stílus, továbbá a fordításban alkalmazott szakkifejezések ellenőrzését az adott szakma terminológiája alapján. A szöveg típusától és felhasználási céljától, valamint a megbízó igényeitől függően a nyelvi és szakmai lektorálást külön személy is végezheti. Az ellenőrzés a forrás- és a célszöveg teljes körű egybevetésével történik.

Lektorálható fordítás: A fordításban nem lehetnek tartalmi és nyelvi hibák, félreértelmezések, kihagyások. A lektorálható fordításon a lektornak mondatszintű változtatásokat végeznie nem szükséges, a szöveg kisebb, elsősorban szószintű módosításokkal tökéletesíthető.

Lektorált fordítás: A lektorált fordítás mind helyesírási, mind nyelvi, nyelvtani és stilisztikai szempontból helyes, tartalmilag megfelel a forrásnyelvi szövegnek. A lektorált minőségű fordításon is lehet további változtatásokat végezni, azonban ennek célja már nem a hibák javítása, hanem a szöveg egyéni szempontok alapján történő módosítása.

Nagyszakaszos konszekutív tolmácsolás: A tolmácsolás technikája megegyezik a „Konszekutív vagy követő tolmácsolás” pont alatt leírtakkal, azzal a lényeges különbséggel, hogy a tolmács speciális jegyzetelési technikát alkalmazva lejegyzi az előadó akár négy-öt perces előadását, majd a jegyzeteit használva a célnyelvre tolmácsolja az elhangzottakat. Ez a tol-

mácsolási technika nagyfokú jártasságot, szakmai tapasztalatot követel meg a tolmácstól. Nagyszakaszos konszekutív tolmácsolási feladat elvégzésére az erre képezett tolmács megbízása ajánlott. Jellemző esetek: diplomáciai, politikai események, köszöntőbeszéd stb.

Pódiumtolmácsolás: A konszekutív tolmácsolás egyik alfaja. A tolmács az előadó mellett, jellemzően színpadon állva, mikrofonba tolmácsolja rövidszakaszos technikával az elhangzottakat. Az esemény jellegéből adódóan jegyzetelésre általában nincs módja. A tolmácsolás körülményei és a tolmáccsal szemben támasztott elvárások miatt a pódiumtolmácsolás a szinkrontolmácsoláshoz hasonló nehézségű.

Szinkrontolmácsolás: Szinkrontolmácsolásnak minősül minden olyan szolgáltatás, amelynek eredményeként a célnyelvi szöveg a forrásnyelvi szöveggel gyakorlatilag azonos időben hangzik el. A szinkrontolmács az átlagos beszédtempónál nem gyorsabb szöveget (120–150 szó/perc) élőszóban, tisztán artikulálva közvetíti a célnyelven, információtartalmában és a szövegtagolásban híven követve az eredetét.

Távtolmácsolás: Nyelvi közvetítés létrehozása (akár szinkron-, akár konszekutív tolmácsolás formájában) a tolmács fizikai jelenléte nélkül, erre szolgáló online platformon. Mivel a tolmácsolási eseményt nem terhelik járulékos költségek (útiköltség, szállásköltség stb.), előnye, hogy rövidebb tolmácsolási események is költséghatékonyan lebonyolíthatók, akár gyorsabb határidővel is. Kis és hiánynyelveken kifejezetten előnyös, hogy a kevés számú képezett tolmács több megbízónak tud egységnyi idő alatt tolmácsolást biztosítani.

Terminológiai adatbázis: A fordítástámogató eszköz segítségével épített terminológiai adatbázis intelligens szótárként működik. A terminológiai adatbázisban nemcsak szópárokat, hanem az adott kifejezés használatával kapcsolatos információkat – mint pl. definíció, szöveggörnyezettől függő használat, tiltott terminus stb. – is rögzíteni lehet. A fordítástámogató eszköz figyelmezteti a felhasználót, ha a forrásnyelvi szöveg és a használatban lévő terminológiai adatbázis között egyezést észlel.

Tolmácsolás: Tolmácsolásnak minősül minden olyan szolgáltatás, amelynek eredménye a szóban elhangzott forrásnyelvi szöveg vagy írott szöveg szóban történő átültetése a célnyelvre.

A fogalommeghatározások forrásai:

MFTE–Proford Együttműködési megállapodás – FORDÍTÁS (2013/2016)

MFTE–Proford Együttműködési megállapodás – TOLMÁCSOLÁS (2014/2016)

